

Verward gedrag – ofwel de grip op je leven verliezen – is van alle tijden. Maar nu we steeds meer van burgers verwachten, is het risico groter dat mensen tussen de wal en het schip raken. ‘We hebben het in Nederland voor veel mensen te ingewikkeld gemaakt.’

Verward

Compassie met de is

niet paradijsvogels in de wijk

gek

- Hoe voorkom je dat mensen de weg kwijt raken?
- Waarom is het belangrijk problemen vroegtijdig te signaleren?
- Hoe help je mensen die argwanend zijn geworden tegenover hulpverleners?

Hans-Martin Don, Eerste Kamerlid voor de SP, is in het dagelijks leven directeur jeugdbescherming en reclassering van het Leger des Heils. Eerder was hij wethouder van Eindhoven, onder meer voor zorg. Het thema ‘verward gedrag’ is dus bepaald niet nieuw voor hem. Don: ‘De terminologie is in de loop van de jaren een paar keer veranderd. Eind jaren ‘90 hadden we het over zorgwekkende zorgmijders, toen werden het veelplegers en nu heet het dus mensen met verward gedrag.’ In de termen is goed te zien welk aspect de samenleving op een bepaald moment kennelijk het belangrijkste vindt. Maar in de kern komt het hierop neer: het gaat om de mensen die uitvallen, de grip op hun leven verliezen en het allemaal niet meer kunnen bijbenen. En dat, constateert Don, is iets van alle tijden.

Eigen verantwoordelijkheid pakt soms verkeerd uit

Niet alleen de termen zijn veranderd, ook de gevoeligheid van de samenleving voor afwijkend gedrag is groter geworden. We vinden eerder iets raar en mensen hebben er ook sneller last van als iemand zich opvallend gedraagt, zegt Don. Daarbij komt dat de moderne samenleving ook meer van mensen verwacht. ‘Met de decentralisaties hebben we een grotere verantwoordelijkheid bij burgers en hun omgeving neergelegd. Mensen met psychiatrische problemen wonen nu in de wijk. En ouderen blijven langer zelfstandig thuis wonen, ook als ze misschien last hebben van beginnende dementie. Dat is goed, maar het is dan onvermijdelijk dat er mensen tussen de wal en het schip raken.’

Wendy Broeren, sociaalpsychiatrisch verpleegkundige bij GGD Gelderland Zuid, herkent de schets van Don in haar dagelijks werk. ‘We hebben het in Nederland voor veel mensen te ingewikkeld gemaakt. Als de moeilijkheden zich opstapelen, kunnen zij de weg helemaal kwijtraken.’ Het gaat om mensen die vaak geen goed netwerk hebben. Maar die evengoed lang niet altijd compleet in de marge leven, vertelt Broeren er meteen bij. Zoals een oudere dame, uitstekend verzorgd en met een keurige baan. Toch verwaarloosde ze haar huis en maakte ze haar post niet open. Gevolg: een gigantische huurachter-

stand en een onvermijdelijke huisuitzetting. ‘Om te voorkomen dat zo iemand letterlijk op straat belandt, moet je vaak goed kunnen improviseren. Bellen, praten, opvang regelen en vooral ook in contact blijven. Zodat ze bijvoorbeeld haar werk niet kwijtraakt.’

Sociale wijkteams kunnen problemen signaleren

Jan Jacobs, al 35 jaar wijkagent, is sinds twee jaar ‘wijkagent zorgmijders’. Met Broeren zit hij in het Interventieteam Nijmegen, waarin GGD, verslavingszorg en ggz samenwerken. Ook Jacobs vindt improviseren belangrijk. Met een knipoog zegt hij dat hij vaak ‘het hele privacyreglement overtreedt’ om te kunnen schakelen. ‘Ik hoef geen diagnoses te weten of andere gevoelige informatie te delen. Maar ik moet wel mijn GGD-collega’s kunnen waarschuwen als iemand een gevaarlijk mes heeft liggen.’ Bij het verhaal van de keurige dame heeft hij een extra boodschap: eerder signaleren had dit kunnen voorkomen. Broeren ziet daarbij vooral een rol voor de sociale wijkteams. Die hebben vaak al vroeg door dat iemand het niet meer trekt. Het probleem is volgens haar wel dat hulpverleners het soms te lang in hun eentje willen oplossen. ‘Bij complexe problemen moet je samen regelen dat iemand de juiste zorg krijgt.’

Adequate aanpak vergt krachtenbundeling

Als voorzitter van een speciaal actieprogramma (zie kader) kan Don dat alleen maar beamen. Een adequate aanpak van verward gedrag is mogelijk, stelt hij, mits alle betrokkenen – gemeenten, politie, zorgaanbieders, maatschappelijke opvang en cliëntenorganisaties – hun krachten bundelen. Mensen passend helpen is steeds weer maatwerk, want het kan gaan om heel uiteenlopende gedragingen. Don: ‘Denk aan mensen die dak- of thuisloos zijn en op straat bizar gedrag vertonen. Dat kan soms best intimiderend zijn voor anderen. Maar iemand met verward gedrag kan ook gewoon thuis zitten, in stilte worstelend met een verslaving.’

Mensen met verward gedrag hebben volgens Broeren vaak slechte ervaringen met hulpver-

leners die langs elkaar heen werken. Ze heeft er veel werk aan om deze mensen te verleiden weer hulp te aanvaarden. Dat verleiden gaat volgens haar ook op bij samenwerken, maar dan richting professionals. Voor samenwerken is het belangrijk elkaar persoonlijk te leren kennen. Jacobs vertelt over een wijkmeester van de woningbouwvereniging. Die belde hem over een man met een psychose, die veel overlast veroorzaakte. ‘Die wijkmeester kende mij goed. Ik ben natuurlijk niet de aangewezen persoon om te helpen bij een psychose. Maar ik kon wel weer het lijntje leggen naar Pro Persona, de ggz-organisatie in de regio.’

Beter niet te snel met de politie mee

Wat is er volgens Broeren en Jacobs vooral nodig om beter om te gaan met mensen met verward gedrag? Ideeën genoeg, variërend van voorlichting zodat buurtbewoners beter kunnen omgaan met de ‘paradijsvogels’ in hun wijk, tot ondersteuning van mantelzorg voor mensen die verward zijn. Maar de grootste behoefte hebben ze aan alternatieve opvangmogelijkheden. Bijvoorbeeld een neutrale ‘time-out-ruimte’, zodat iemand na een crisis niet langer in een cellenblok bij zinnen hoeft te komen. Jacobs: ‘Als je een been breekt op straat, word je met alle egards omgeven en per ambulance naar het ziekenhuis gereden. Maar als er in je hoofd iets ‘breekt’, moet je nu nog veel te snel met de politie mee.’

Marc van Bijsterveldt

Het ‘Actieprogramma lokale initiatieven mensen met verward gedrag’ ondersteunt samenwerkingsinitiatieven met bedragen tot een halve ton voor nieuwe werkwijzen of producten. Ook is er geld voor projecten rond opleidingen, maatschappelijke acceptatie en zelfredzaamheid. Kijk op www.zonmw.nl/verwardgedrag voor de subsidiemogelijkheden. Dit artikel is gebaseerd op eerdere interviews op de ZonMw-site (zoek op ‘artikelenreeks verward gedrag’).

- Vroegsignalering van verward gedrag is cruciaal voor succes
- Voorkom dat hulpverleners het te lang in hun eentje willen oplossen
- Creëer een alternatief voor opvang bij de politie